

ETHDIARI

Numerò 146
dijaus 1 de junhsèga 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

SE DAURÍS ERA VIA ENTARA SEGREGACION D'ARTIES

Deputat socialista,
Ramon Vilalta.

Deputat convergent,
José Luis Boya.

Alcalde de Naut Aran,
Víctor León.

En session plenària deth Parlament de Catalonha, ager s'acordèc pera totalitat des grops parlamentaris aprovar considerar era elaboracion d'ua lei entara creacion deth nau municipi d'Arties. En concret, se consensuèc crear ua **ponència conjunta** entà discu-

tir e elaborar era lei. Dempús deth posicionament de toti es grops parlamentaris, eth grop socialista representat per Ramon Vilalta acceptèc retirar era proposicion deth sòn grop parlamentari per un plantejament consensuat. Atau donques, tot eth Parlament ei comprometut moralement e politicament entà qu'Arties se constituísse coma municipi independent. Cau rebrembar era situacion prealabla ena quau se trobaue aguesta reivindicacion, en ua 'carrèra bòrnia' juridicament e administratiuament parlant, sustot perque en tot qu'era possibilitat de segregacion ère en exposicion publica, s'aprovèren es modificacions dera lei municipau e de regim locau de Catalonha que non permetie era segregacion per incompliment d'un diuèrs nombre de condicionants que son es que se sagen de salvar tamb aguesta especifica lei entà Arties. Qu'ei important remarcar era coincidència en debat tant de Ramon Vilalta pes socialistes,

com de José Luis Boya pes convergents, ara ora de recriminar ar Ajuntament de Naut Aran eth sòn pòc interès entà tramitar er expedient que hège possible era segregacion. Se pòt díder que i a agut ua negligència en temps, perqué inclús ath començament auesse estat possibla era segregacion sense problèms pr'amor que ja siguec possible hèr era tramitacion abantes dera modificacion dera lei. Er Ajuntament didie, d'un costat qu'ère possible, mès der aute deishèc morir er expedient en calaish. Tot açò comportèc, per part des afectats, ua carta tath sindic de greuges e sajar d'emprincipiar un recors d'institucionalitat. Tanben portèc a cristallizar aguest neguit segregacionista en ua naua formacion politica, eth Partit Renovador Arties-Garòs, que li a costat un desgast a Víctor León entad açò que tanh ath Conselh Generau, perque a perdut un representant per aguest terçon.

ETH PP A UES POSSIBILITATS LIMITADES EN CATALONHA "PER RASONS ISTORIQUES E D'IMATGE", SEGONTES PUJOL

Eth president dera Generalitat, Jordi Pujol afirmèc ager pera tarde en Parlament de Catalonha, ena darrèra session de contròtle dera actuau legislatura, que "per rasons istoriques e d'imatge eth PP a ues possibilitats delimitades en Catalonha". Pujol afirmèc, en ua entrevista en *La Vanguardia* dimenge passat, qu'eth "PP non a arren a hèr per rasons istoriques". Curto qualificèc es paraules de Pujol "d'injustes, impròpies e mesquines", e tanben afirmèc qu'eth president dera Generalitat "lute entà salvar era democràcia, mès non entà practicà-la". Eth president catalan matisèc era afirmacion hèta en nomenat rotatiu, que siguec titular de portada, en tot reconéisher que "non siguec apropiada". Pujol higeç qu'eth PP en Catalonha "a demorat desplaçat", auent en compde es dues granes divisions qu'actüen -segontes diguec- ena politica catalana: "eth nacionalisme o catalanisme e eth non-catalanisme o er anticatalanisme, e entre era division d'esquèrra o dreita".

Maugrat açò, Pujol diguec qu'eth PP catalan "a un papèr e uns drets". Eth president considerèc qu'es possibilitats deth PP catalan non an arren a veir tamb es qu'a aguest partit a a nivèu espanhòl, en tot afirmar qu'en aguest ambit "son plan importants e les exercís". "CiU en conjunt d'Espanha a ues possibilitats, qu'a viatges son decisiues, mès que son limitades. Açò non ei cap mau, senon qu'ei com ei", senhalèc.

Dura resposta de Curto

Josep Curto non n'auèc pro tamb era matisacion que hèc Pujol des sues declaracions publicades dimenge. "Les a atau de grani per negar ua evidéncia entrecomilhada en diari *La Vanguardia*", didec eth deputat, qu'afirmèc que "cap de democrata europèu auie gosat a hèr ua afirmacion tan desconsiderada e agressiuua com era qu'a hèt". Eth dirigent popular considerèc es paraules de Pujol "injustes, impròpies de çò que represente e mesquines pera sua pròpria natura". "Vosté lute entà preservar era democràcia mès non pas entà practicà-la", afirmèc Curto, qu'acusèc a Pujol de voler exercir tanben "d'escrivan titular dera istoria de Catalonha".

Cambi d'estratègia

D'aute costat, Jordi Pujol reiterèc que non i aurà ua

negociacion a hons sus tèms autonomics tamb eth Govern centrau enquia dempús des eleccions catalanes de tardor e des eleccions generaus, en respòner ua pregunta deth portavotz d'ERC, Josep Lluís Carod-Rovira, que demanèc a Pujol a non limità-se tamb "es rèstes" e a cambiar era sua politica de "sauvar era cara ath PP e era des ministres Arias Salgado e Piqué pera de plantar cara". Pujol remerquèc eth papèr decisiu qu'a agut CiU e racondèc un còp mès es guanhans en terren autonomiu qu'a agut eth sòn supòrt ath PP. Entara pròplèu legislatura, anóncie que "contunharam sarrant en aguest sentit, probablament tamb cèrt cambi d'estratègia perqué seram mès liures d'actuar de çò qu'auem estat enes darrèri tempsi".

Es socialistes profitèren era sua darrèra pregunta orau a Pujol entà acusà-lo -segontes didec eth deputat Manel Mas- de "non 'banhà-se'" ara ora de prononcià-se sus eth besonh d'un transvasament d'aigua entà Barcelona, sigue der Èbre o deth Ròse. Pujol rebrembèc ath PSC que metec "toti es trebucs possibles" quan en sòn temps se hec eth minitransvasament d'aigua der Èbre enquia Tarragona, e criticèc ath PSOE perque auie estat incapable en 13 ans de govèrn de realizar eth Plan Idrologic Nacionau.

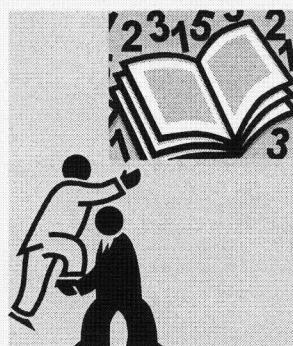
ES MASSACRES HÈTES PES SÈRBIS EN KOSÒVO SE PLANIFIQUÈREN PER ENDAUANT, SEGONTES ETH TPI

Eth Tribunau Penau Internacionau entara ex Iogoslàvia (TPI), declarèc ager que considere probable qu'es atrocitats atribuïdes as fòrces sèrbies de Kosòvo agen estat cometudes coma part d'ua campanha planificada tamb temps. "Vilatges e barris sancèrs se destruíren. Açò poderie significar que i aguec ua campanha de destruccion criminau plan ben organizada", declarèc Paul Risley, portavotz dera fiscau en cap canadèca deth TPI, Louise Atbour. D'ençà qu'arribèren en Kosòvo, es investigadors deth TPI an arremassat nombroses pròves "medicau-legaus de gran valor", atau coma "documents escrits trobadi enes locaus dera policia" sus crims cometudi en Kosòvo, higeç. Aguestes pròves que seràn "utiles" entà provar era existéncia de cadies de comandament des der origen dera "coordinacion e dera preparacion" de besonh entà arribar "a tau grad de destruccion en tan pòc de temps", didec Risley.

Atau ma-deish, tanben "seràn de gran valor entà demostrar es acusacions que ja auem realizat e entà obtier es informacions besonhoses entà establir d'autes informacions", senhalèc. Enes darrèri dies de mai, Arbour acusèc ath president iogoslau, Slobodan Milosevic, e a quate des sòn collaborators, entre es quates i èren eth president sèrbi, Milan Milutinovic, e eth cap der Estat Major der exercit iogoslau, Dragoljub Ojdanic, de crims contra era umanitat e de guèrra en Kosòvo.

ERA GENERALITAT BALHE AJUDES ENTÀ AUMENTAR ETH CONEISEMENT DETH CATALAN EN MON LABORAU E DE FORMACION D'ADULTS

Era Generalitat ven d'aprovar un acòrd de despena pluriannau entà enguan e er an que

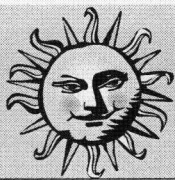
vié, per miei dera quau era Direccion Generau de Politica Lingüística balharà un tot a u de 24.858.198 pessetes a ua linha de subvencions amia-

dicaus e empresariaus, e dera formacion d'adults. Er impòrt se despartís en 8.286.066 pessetes entath present exercici e 16.572.132 entath 2000.

Es subvencions an coma objècte actualacions formatiues tamb ua durada d'un cors academic, qu'includissen: cor-

si de 40 ores des nivèus A, B e C de catalan, adaptadi ath mon laborau, entà organizacions sindicaus, empresariaus e collègis professionaus; còrsi de nivèu A e especifics entara poblacion en generau, organizadi per entitats, e mantienement des centres d'autoaprendissatge des universitats.

NOSATI E ERA CRISI MONDIAU

Es crisis an ua virtut: afeblissen, aumens per un temps, as conformistes e meten en evidéncia es certituds. Com es caudheids e era fèbre, es crisis son simptòmes de malauties mès serioses, de nafres mès profundes. Quan arribe eth tempèri, ja non ei possible, ne tansevolh entàs abituaus turiferaris deth liberalisme, dera globalizacion sense frontèras, deth reinat sense limit des mercats, negar çò que pòt provocar un capitalisme descontrolat.

Eth capitalisme, com era madeisha paraule ditz, dèc en sègle XIV es sues prumèras passes -e tanben es sues prumèras passes en faus- en mon des finances. Maugrat que d'alavetz ençà eth capitalisme s'a desvolopat adoptant formes industrials, jamès non a reneгат d'aguesta impronta originau. Era sua darrèra mutacion, era dera globalizacion, va ena madeisha linha. A despriet qu'es fòrces deth capitalisme, enquia alavetz copades, s'an juntat e s'an afortit tamb era desaparicion dera URSS e tamb era integracion creishenta des mercats emergents, encara sauen eth sòn talon d'Aquiles: aquera tendéncia ar apilament deth diner peth diner -ath marge inclús des fins productius-, çò que permet explicar tantes imprudéncias e neurir tantes pòurs. En 1982, e dempús en 1994, Mexic; d'ençà de 1997, eth sud-èst asiatic e Japon; actualament Rússia: era recurréncia des crisis financèras recents non hè sonque soslinhar aguest trèt caracteristic deth capitalisme. Agustes crisis aufrissen, deth mèn punt d'enguarda, tres ensenhaments: eth capitalisme se manten inestable, era economia ei politica e era mondializacion exigís regulacion.

Eth capitalisme se manten inestable

Era leçon d'aguest sègle qu'ei clara: en tot qu'eth comunisme a estat destruit peth totalitarisme, eth capitalisme a estat sauvat pera democràcia. Maugrat que d'ençà de 1989 eth capitalisme a perdut eth sòn adversari e rivau oficiau, non demore sauvat. Eth mielhor enemic deth capitalisme pòt èster eth madeish capitalisme.

Er economista nòrd-american Lester Thurow escriu qu'era economia se semble ara geologia: eth capitalisme ei recorrut per linhas de copament, verdaderas falhes enes quaus i pòt auer tremolors de tèrra. Non se sap ne a on, ne quan, ne com se produsirà eth tèrratrèm, mès se sap que se produsirà. Çò d'estonant ei que, quan apareishen, aguestes crisis semblen agarrar despreegudi ara majoria d'observadors. A despriet dera sua previsibilitat, eth seïsme dèishe estalamordits as actors deth sistèma financèr, actors qu'an era sua part de responsabilitat en desacadiament d'aguestes tremolors.

Tanplan com enes precedentes, ena crisi financèra actuau i a uns mecanismes especificament financèrs. Es mercats financèrs se dèishen portar tot soent per ua logica deth cuert tèrme que les amie a estimà-se mès eth benefici d'aué qu'eth creishement de deman. Eth ritme dera borsa se base en un movement massa viu, pr'amor qu'ei tecnicament instantani, mès tamb ua vedença de cuert plaç e, en

quinsevolh cas, non ei eth dera economia ne eth dera societat. Diligents ara ora d'emocionà-se mès lents ara ora de rasonar, es mercats financèrs an, ath delà, pòga memòria. Quan a passat era crisi e maugrat era claretat des sòns ensenhaments, es operadors recuperen era sua miopia, ac desbremben tot e demoren sense auer aprenut arren. Dilhèu perque aurien de conformà-se tamb ua analisi blosament financèra.

Eth capitalisme non sonque a ua ipertrofia des sus finances, senon qu'ath delà se base en ua debilitat estructurau. Ath temps que crèe riquesa, la concentre en excès. Totun, gràcies ath progrès tecnic, garantís eth desvolopament contunhat dera produccion, tendís a excludir deth mon laborau a un nombre cada còp mès gran d'òmes e hemnes. Eth capitalisme pòrte en sòn laguens aguesta hònt de desequilibri. E entà contrarestar aguest desbilançament intern sonque i a ua responsa: era politica.

Era economia ei politica

Enes crisis actuaus, er activisme financèr non ei er unic que cau jutjar. Era desregulacion dera economia e eth desfahiment d'aquerò politic tanben an eth sòn papèr.

Era crisi financèra des païsi deth sud-èst asiatic dèishe veir atau eth fracàs d'un modèu de desvolopament. Eth creishement d'aguesta part deth mon ère ua realitat e ac tornarà a èster. Mès sonque er establiment de regims verdaderament democratics, era implantacion d'un mòde de desvolopament sociu mès igualitari, eth respècte des règles e normes bancàries, poderàn garantir era sua contunhutat.

Era crisi japonesa ei ua crisi de decision politica. En Japon, es poders publics an deishat que s'acantieressen centenadi de milèrs de milions de credits dobtosi en sistèma bancari. Cau auer era fòrça e voluntat de hèr tèsta as problèmas, entà isolar e dempús eliminar çò que se supause qu'ei afectat e recuperar çò qu'ei san.

Era crisi en Rússia, encara mès complèxa, ei ua crisi de transicion. Dempús der enfonsament d'un sistèma estatau, centralizat, autoritari e incapable d'evolucionar, s'a imposat un liberalisme sauvatge e descerverat. Inclús qu'es poderie dèder que non i a agut transicion en Rússia. Ei com se, entà revenjà-se dera revolucion de 1917, quauqu'uns auessen volut ua revolucion ath revès, ua revolucion liberau e, prescindint deth gradualisme, forçar e precipitar era evolucion istorica per dusau viatge. Tamb uns enòrmes efèctes desestabilizadors.

Era crisi actuau lance ua cruda lum sus es resultes d'aguesta liberalizacion a marches forçades. En voler 'mens Estat', s'a deishat que se desvolopésse ua jungla cada còp mès espessa. Aquiu a on se volie 'mès libertat', s'a permetut que se placésse era lei deth mès fòrt. Era fortuna de quauqu'uns s'a bastit sus eth malur des auti. Agustèi desequilibris profundis an importanti repompits ena esfera financèra.

S'a creigut que n'i aurie pro tamb suprimir eth *corsé* dera economia planificada entà que

neishesse ua economia de mercat. S'a volut, de manèra massa brutau -e en açò es païsi occidentaus an agut era sua part de responsabilitat-, imposar a ua societat un modèu que non li ère pròpri. Eth resultat paradògic a estat eth de desvelhar era nostàlgia deth passat, un passat que totun non tornarà. A truca de negar era istòria, se la hè auançar a tustarrades. Çò qu'a de besonh Rússia non ei pas que tòrne eth sòn passat, senon auer un futur.

Çò d'urgent en Rússia ei restablir es foncions normaus der Estat: requestar impòsti, garantir era seguretat, hèr respectar era lei. Eth mercat non se pòt dar sense Estat. Era economia de mercat a de besonh règles, institucions fòrtes, estabilitat, ua organizacion.

Totes aguestes crisis dissipen ua illusion: era dera autonomia dera esfera economica, desseparada deth sistèma politic, dera organizacion sociu, dera pròpria istòria des nacions. Era crisi financèra non condemne era economia de mercat, que se manten com un esturment de besonh d'assignacion des recorssi, senon que refuse era mercantilizacion totau dera societat -çò que è nomenat "societat de mercat"- e mòstre qu'ua economia sana non ei pas possible sense un estat solid, sense ua norma juridica aplicabla a toti, sense coesion ne proteccion socials, sense respècte des pòbles e sense consciéncia istorica.

Aciu se plantege eth besonh d'establir ua politica nacionau. Ei çò que hèm en França. Non tant entà negar era mondializacion, ne desbrembar es imposicions dera competéncia, senon entà adequà-les as nòsti objectius, entà seguir siguent un país protagonista dera sua pròpria istòria. Es nacions representen as pòbles, son encastres dera democràcia e an de seguir siguent es subjèctes dera realitat mondial.

D'aquiu era importància deth dialòg entre es nacions. Entad açò que tòque ath principi de 'non-ingeréncia', practiqui era via diplomàtica. Mès 'non-ingeréncia' non vò pas dèder indiféncia. E era diplomàcia non excludís er escambi sincèr de punts d'enguarda n'era franquesa. De qué servis multiplicar amassades e trobades bilateraus, se sonque s'artenh aprobacions, abraçades o prudents silèncis? Era economia mondial deth deman, eth futur dera comunitat internacionau ei eth nòste ben comun. Se tau o quau politica les perjudique, ac auem de dèder tamb eth degut respècte entàs personas e es pòbles. Agustèi qu'ei era nòsta responsabilitat collectiu. Ei atau com instauraram era regulacion qu'a de besonh eth nòste mon.

Era globalizacion demane era regulacion

Era globalizacion dera activitat economica exigís, entà arremassar es sòns fruts e entà controlar es sòns excèsi, ua globalizacion parièra des politiques. Non i pòt auer economia mondial sense regulacion mondial. Deuant un problèma mondial que cau ua responsa globau: aguest qu'ei eth realisme ath quau mos convide eth sègle XXI.

Era futura regulacion s'a de proposar, en prumèr lòc, revisar eth foncionament des mercats de capitaus. Era crisi actuau ei era pròva dera inestabilitat generada per un des-

volopament non controlat des mercats financèrs. Mos ensenhe a toti, d'una manèra clara e brutau, qu'eth mercat a d'auer ues règles que non se poderàn ignorar sense incòrrer en grani riscos. Eth Hons Monetari Internacionau (FMI) e eth Banc de Reglaments Internacionaus reconeishen actualament aguest imperatiu. Se tracte d'impasar règles cautelares e de transparéncia, combàter era delinqüéncia financèra e inclús reflexionar sus era manèra d'estimular es boni fluxes financèrs -aqueri que son verdaderament ath servici dera activitat economica- e de desalentar as auti. Entad açò, cau ampliar es competéncias der FMI as movements de capitaus, aumentar rapidament es recorsi e assolidar era sua legitimitat, per exemple, afortint eth papèr deth Comitè Interin, que constituirie de quauqua manèra eth sòn 'govern politic'. Cau abordar eth problèma que plantegen es centres financèrs *offshore*, es quaus constituïssen un trebuc entara transparéncia des activitats financères e entath contròtle cautelar, ath temps que 'dan ales' ara criminalitat. Toti aguesti punts an estat tractadi ena amassada de Birmingham, en mai passat, tamb er objectiu d' "afortir era arquitectura financèra mondial". Son questions que calerà auer presentes.

Dempús, cau reconstruir un sistèma monetari internacionau. Non se tracte de tornar ar orde antic, ja despereishut e neishut des acòrds de Bretton Woods en 1945. Era globalizacion financèra non ei compatibla tamb es metòdes deth passat, en aguest cas, tamb eth sistèma de cambis fixes generalizat. Era flexibilitat ei indispensable entath foncionament dera economia d'aué en dia, mès flexibilitat non vò pas dèder inestabilitat. Atau donques, era via que cau seguir ei era de constituir grani conjunts economics regionaus, en tot arribar enquias unions monetàries, articuladi entre eri per un regim de cambis flexibles, mès controladi. Agustèi ei era combinason que calerie potenciar a escala internacionau, entà aumentar era coordinacion entre es granes zònes. Atau madeish, calerie implicar as païsi en vies de desvolopament ena 'gestion' des mercats financèrs mondials.

Era crisi actuau mos hè préner consciéncia des errors deth passat e, per tant, mos permet progressar entà ua màger cooperacion e coordinacion, ei a dèder, entà mès harmonia e mens desordes.

Euròpa pòt èster era possadora de totes aguestes questions. Ei legitimada entà siguéne, gràcies ara estabilitat que l'a caracterizat d'ençà deth començament d'aguestes crisis. Euròpa a sabut amassà-se e crear er èuro. Era futura zòna èuro a superat tamb exit eth sòn 'batièg de huec', en hèr possible qu'es païsi que i participen superen aguesta crisi sense grani trebucs monetaris. Era coordinacion economica europèa metuda en foncionament gràcies ath Conselh der Èuro ges afortida dera pròva. Euròpa tanben dispause dera capacitat politica, pr'amor d'ua configuracion ena quau son majoritàries es fòrces d'esquèrra, normalament sensibles ad aguesta question. Mès tanben cau qu'age era voluntat politica.

Lionel Jospin

Prumèr ministre de França

NÒTA DE RECTIFICACION:

En article d'ager de Pepita Caubet mos enganhèrem. Aquiu a on ditz "capatàs" que i a de dèder gojatàs en tèxte que seguís: "En tot que pòrti aguest escrit me trapi tamb un gojatàs plan simpatic que me ditz: 'Pepita, que ben te veigui'. Que polit. Gràcies Enric".

Er error de transcripcion sonque ei atribuïble ath nòste equip de correccion, pas ara autora, ara quau demanam desexcuses.

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Companys.
Edite ETH DIARI
Família Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es